UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

21 päivänä joulukuuta 2021 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Kauppapolitiikka – Asetus (EY) N:o 2271/96 – Kolmannen maan lainsäädännön soveltamisen ekstraterritoriaalisilta vaikutuksilta suojautuminen – Amerikan yhdysvaltojen Iraniin kohdistamat rajoittavat toimenpiteet – Kolmannen maan asettamat toissijaiset pakotteet, joilla estetään henkilöitä ylläpitämästä liikesuhteita sen alueen ulkopuolella tiettyjen iranilaisten yritysten kanssa – Tällaisen lainsäädännön noudattamista koskeva kielto – Sopimuksen irtisanomisoikeuden käyttö

Asiassa C-124/20,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hampurin osavaltion ylioikeus, Saksa) on esittänyt 2.3.2020 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 5.3.2020, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Bank Melli Iran

vastaan

Telekom Deutschland GmbH,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti L. Bay Larsen, jaostojen puheenjohtajat A. Prechal, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (esittelevä tuomari), N. Jääskinen, I. Ziemele ja J. Passer sekä tuomarit M. Ilešič, T. von Danwitz ja N. Wahl,

julkisasiamies: G. Hogan,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Krausenböck,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 23.2.2021 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Bank Melli Iran, edustajinaan T. Wülfing, P. Plath ja U. Schrömbges, Rechtsanwälte,

– Telekom Deutschland GmbH, edustajinaan T. Fischer ja M. Blankenheim, Rechtsanwälte,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

– Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller ja S. Heimerl,

– Espanjan hallitus, asiamiehenään S. Centeno Huerta,

– Euroopan komissio, asiamiehinään J. Roberti di Sarsina, A. Biolan ja M. Kellerbauer,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.5.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tietyn kolmannen maan lainsäädännön soveltamisen ekstraterritoriaalisilta vaikutuksilta sekä siihen perustuvilta tai siitä aiheutuvilta toimilta suojautumisesta 22.11.1996 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2271/96 (EYVL 1996, L 309, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 15.1.2014 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 37/2014 (EUVL 2014, L 18, s. 1) ja 6.6.2018 annetulla komission delegoidulla asetuksella (EU) 2018/1100 (EUVL 2018, L 199 I, s. 1), jolla muutetaan asetuksen N:o 2271/96 liitettä (jäljempänä asetus N:o 2271/96), 5 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Bank Melli Iran (jäljempänä BMI) ja Telekom Deutschland GmbH (jäljempänä Telekom) ja jossa on kyse siitä, että Telekom päätti niiden välisen, Telekomin televiestintäpalvelujen tarjoamisesta tehdyn sopimuksen sen jälkeen, kun BMI oli merkitty Amerikan yhdysvaltojen käyttöönottamassa Iranin ydinohjelmaa koskevassa pakotejärjestelmässä tarkoitettujen henkilöiden luetteloon, millä estetään muun muassa liikesuhteiden ylläpitäminen näiden henkilöiden kanssa Yhdysvaltojen ulkopuolella (jäljempänä toissijaiset pakotteet).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 2271/96

3 Asetuksen N:o 2271/96 johdanto-osan ensimmäisestä kuudenteen perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”[Euroopan unionin] tavoitteisiin kuuluu edistää maailmankaupan sopusointuista kehitystä ja kansainvälisen kaupan rajoitusten asteittaista poistamista,

[unioni] pyrkii mahdollisimman laajalti toteuttamaan jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisen pääomien vapaan liikkuvuuden tavoitteen, mukaan lukien kaikkien suoriin sijoituksiin, kiinteistösijoitukset mukaan luettuina, sijoittautumiseen, rahoituspalvelujen tarjoamiseen tai arvopaperien hyväksymiseen pääomamarkkinoille kohdistuvien rajoitusten poistaminen,

tietty kolmas maa on säätänyt tiettyjä lakeja, asetuksia ja muita säädöksiä, jotka merkitsevät jäsenvaltioiden lainkäyttövallan alaisten luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden toimien sääntelyä,

tällaisten lakien, asetusten ja muiden säädösten ekstraterritoriaalinen soveltaminen loukkaa kansainvälistä oikeutta ja haittaa edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamista,

tällaiset lait, mukaan lukien asetukset ja muut säädökset sekä niihin perustuvat tai niistä aiheutuvat toimet, vaikuttavat tai todennäköisesti vaikuttavat vallitsevaan oikeusjärjestykseen ja vahingoittavat [unionin] etuja sekä luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden etuja heidän käyttäessään [EUT-]sopimuksen mukaisia oikeuksiaan,

näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa on tarpeen [unionin] tasolla toteuttaa toimia [unionin] vallitsevan oikeusjärjestyksen, [unionin] etujen sekä luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden etujen suojelemiseksi erityisesti poistamalla, mitätöimällä, estämällä tai muulla tavoin vastustamalla kyseisen ulkomaisen lainsäädännön vaikutuksia”.

4 Tämän asetuksen 1 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa säädetään suojautumisesta tämän asetuksen liitteessä eriteltyjen lakien, mukaan lukien asetukset ja muut säädökset, ekstraterritoriaalisesta soveltamisesta aiheutuvilta vaikutuksilta sekä niihin perustuvien tai niistä aiheutuvien toimien vaikutuksilta, sekä vaikutusten torjumisesta silloin, kun soveltaminen koskee niiden 11 artiklassa tarkoitettujen henkilöiden etuja, joiden toiminta liittyy kansainväliseen kauppaan ja/tai pääoman liikkuvuuteen sekä näihin liittyviin kaupallisiin toimiin [unionin] ja kolmansien maiden välillä.”

5 Mainitun asetuksen 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”[Unionin] ulkopuolisen tuomioistuimen tuomioita ja hallintoviranomaisen päätöksiä, joissa on kyse liitteessä mainittujen lakien tai niihin perustuvien tai niistä aiheutuvien toimien soveltamisesta suoraan tai välillisesti, ei tunnusteta eikä panna täytäntöön millään tavalla.”

6 Saman asetuksen 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäljempänä 11 artiklassa tarkoitettu henkilö ei saa suoraan tai avustajan tai muun välittäjänä toimivan henkilön kautta tahallaan tai tahallisen laiminlyönnin vuoksi noudattaa vaatimuksia tai kieltoja, mukaan lukien ulkomaisten tuomioistuinten pyynnöt, jotka suoraan tai välillisesti perustuvat liitteessä lueteltuihin lakeihin tai niihin perustuviin tai niistä aiheutuviin toimiin tai johtuvat edellä mainituista laeista tai toimista.

Henkilöille voidaan antaa 7 ja 8 artiklassa säädettyjen menettelyjen mukaisesti lupa noudattaa näitä vaatimuksia tai kieltoja kokonaan tai osittain, jos noudattamatta jättäminen vahingoittaisi vakavasti heidän etujaan tai [unionin] etuja. Tämän säännöksen soveltamisperusteet vahvistetaan 8 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen. Kun on riittävä näyttö siitä, että noudattamatta jättäminen vahingoittaisi vakavasti luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, [Euroopan] komissio tekee 8 artiklassa tarkoitetulle komitealle ehdotuksen tarvittavista tämän asetuksen mukaisesti toteutettavista toimenpiteistä.”

7 Asetuksen N:o 2271/96 6 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäljempänä 11 artiklassa tarkoitetulla henkilöllä, joka harjoittaa 1 artiklassa tarkoitettua toimintaa, on oikeus saada korvaus liitteessä lueteltujen lakien soveltamisesta tai niihin perustuvien tai niistä

aiheutuvien toimien hänelle aiheuttamasta vahingosta ja menetyksestä, oikeudenkäyntikulut mukaan lukien.

Vahingonkorvausta voidaan vaatia luonnolliselta henkilöltä tai oikeushenkilöltä tai muulta vahingon aiheuttaneelta tai keneltä tahansa, joka toimii tämän puolesta tai välikätenä.”

8 Tämän asetuksen 7 artiklan b ja d alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän asetuksen soveltamiseksi komissio

– –

b) antaa lupia 5 artiklassa vahvistettujen edellytysten mukaisesti ja asettaessaan määräajan komitean lausunnon antamiselle ottaa täysimääräisesti huomioon ne määräajat, joita luvan saaneiden henkilöiden on noudatettava;

– –

d) julkaisee [Euroopan unionin] virallisessa lehdessä ilmoituksen niistä tuomioistuinten tuomioista ja päätöksistä, joihin sovelletaan 4 ja 6 artiklaa”.

9 Mainitun asetuksen 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Asetuksen 7 artiklan b alakohdan täytäntöönpanossa komissiota avustaa ekstraterritoriaalista lainsäädäntöä käsittelevä komitea. Nämä täytäntöönpanosäädökset hyväksytään tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen. Tämä komitea on [yleisistä säännöistä ja periaatteista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä, 16.2.2011 annetussa] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 182/2011 [(EUVL 2011, L 55, s. 13)] tarkoitettu komitea.

2. Kun viitataan tähän kohtaan, sovelletaan asetuksen [N:o 182/2011] 5 artiklaa.”

10 Asetuksen N:o 2271/96 9 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on päätettävä tämän asetuksen asianomaisen säännöksen rikkomisesta aiheutuvista seuraamuksista. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeudenmukaisia ja ennalta ehkäiseviä.”

11 Asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tätä asetusta sovelletaan:

1) luonnollisiin henkilöihin, joilla on asuinpaikka [unionissa] ja jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia,

2) oikeushenkilöihin, jotka on rekisteröity [unionissa],

3) [palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteen soveltamisesta jäsenvaltioiden väliseen meriliikenteeseen sekä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden väliseen meriliikenteeseen 22.12.1986 annetun] neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4055/86 [(EYVL 1986, L 378, s. 1)] 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin luonnollisiin tai oikeushenkilöihin,

4) muihin luonnollisiin henkilöihin, joilla on asuinpaikka [unionissa], jollei kyseinen henkilö ole siinä maassa, jonka kansalainen hän on,

5) muihin ammatillisissa tehtävissä toimiviin luonnollisiin henkilöihin [unionin] alueella, mukaan lukien sen aluevedet ja ilmatila, sekä jäsenvaltion lainkäyttövallan tai valvonnan alaisissa ilma-aluksissa ja aluksissa.”

12 Asetuksen N:o 2271/96 liitteen, jonka otsikko on ”Lait, asetukset ja muut säädökset”, Yhdysvaltoja koskevassa osassa säädetään seuraavaa:

”– –

4. 'Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012’

Noudatettavat säännökset:

Olla tietoisesti:
i) tarjoamatta merkittävää tukea, esimerkiksi helpottamalla merkittäviä finanssitransaktioita, tai tavaroita tai palveluja tietyille Iranin satamissa, energia-alalla, merenkulkualalla tai laivanrakennusalalla toimiville henkilöille tai tällaisten henkilöjen puolesta taikka iranilaiselle henkilölle, joka on kirjattu SDN-luetteloon (Specially Designated Nationals And Blocked Persons List);
ii) käymättä Iranin kanssa sellaisten merkityksellisten tavaroiden ja palvelujen kauppaa, joita käytetään energia-, merenkulku- tai laivanrakennusalalla Iranissa;
iii) hankkimatta öljyä ja öljytuotteita Iranista ja harjoittamasta niihin liittyviä finanssitransaktioita, tietyissä olosuhteissa;
iv) toteuttamatta tai edistämättä maksuliikennettä, joka koskee maakaasun kauppaa Iraniin tai Iranista (sovelletaan ulkomaisiin rahoituslaitoksiin);
v) käymättä Iranin kanssa kauppaa jalometalleilla, grafiitilla, raakametalleilla tai puolivalmisteilla taikka ohjelmistoilla, joita voidaan käyttää tietyillä toimialoilla tai joiden käyttöön voi osallistua tiettyjä henkilöitä; myöskään edistämättä tällaiseen kauppaan liittyviä merkittäviä finanssitransaktioita;
vi) tarjoamatta merkintäsitoumuksia koskevia palveluja sekä vakuutus- ja jälleenvakuutuspalveluja tiettyihin toimintoihin, mukaan lukien esimerkiksi edellä i) ja ii) kohdassa tarkoitetut, tai tietyille henkilöryhmille.

– –”

Delegoitu asetus 2018/1100

13 Delegoidun asetuksen 2018/1100 johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Yhdysvallat ilmoitti 8 päivänä toukokuuta 2018, että se ei enää ole soveltamatta kansallisia rajoittavia toimenpiteitä, jotka koskevat Irania. Joitakin kyseessä olevia toimenpiteitä sovelletaan [ekstra]territoriaalisesti ja ne aiheuttavat kielteisiä vaikutuksia, jotka ovat unionin ja sellaisten luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden etujen vastaisia, jotka käyttävät [EUT-]sopimuksen mukaisia oikeuksiaan.”

Täytäntöönpanoasetus (EU) 2018/1101

14 Asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan toisen kohdan soveltamisperusteista 3.8.2018 annetun komission asetuksen (EU) 2018/1101 (EUVL 2018, L 199 I, s. 7) 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Arvioidessaan, aiheutuisiko asetuksen [N:o 2271/96] 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetuille suojatuille eduille vakavaa haittaa, komissio ottaa tarvittaessa huomioon muun muassa seuraavat ei-kumulatiiviset perusteet:

a) kohdistuuko suojattuun etuun todennäköisesti erityinen riski suojattua etua uhkaavan vahingon asiayhteyden, luonteen ja alkuperän perusteella;

b) onko [asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitettua henkilöä, joka on hakenut kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa,] vastaan käynnissä hallinnollinen tai oikeudellinen tutkimus tai onko hakijan kanssa tehty aiemmin sovintoratkaisu siinä kolmannessa maassa, josta liitteessä lueteltu ekstraterritoriaalinen lainsäädäntö on peräisin;

c) mahdollinen huomattava yhteys siihen kolmanteen maahan, josta liitteessä lueteltu ekstraterritoriaalinen lainsäädäntö tai siitä aiheutuvat toimet ovat peräisin; [asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitetulla henkilöllä, joka on hakenut kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa,] on esimerkiksi emoyhtiöitä tai tytäryhtiöitä tai sen toimintaan osallistuu luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, joihin sovelletaan sen kolmannen maan ensisijaista toimivaltaa, josta liitteessä lueteltu ekstraterritoriaalinen lainsäädäntö tai siitä aiheutuvat toimet ovat peräisin;

d) voiko [asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitettu henkilö, joka on hakenut kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa,] toteuttaa kohtuudella toimenpiteitä vahingon välttämiseksi tai lieventämiseksi;

e) taloudelliseen toimintaan kohdistuva haittavaikutus ja erityisesti se, aiheutuisiko [asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitetulle henkilölle, joka on hakenut kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa,] huomattavia taloudellisia tappioita, jotka saattaisivat esimerkiksi vaarantaa sen elinkelpoisuuden tai aiheuttaa vakavan konkurssin uhan;

f) vaikeutuisiko [asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitetun henkilön, joka on hakenut kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa,] toiminta kohtuuttoman paljon sellaisten olennaisten panosten tai resurssien menetyksen vuoksi, joita ei voida kohtuudella korvata;

g) vaarantuisiko [asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitetun henkilön, joka on hakenut kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa,] yksilöllisten oikeuksien hyödyntäminen merkittävästi;

h) kohdistuuko turvallisuuteen, ihmisten elämän ja terveyden suojeluun sekä ympäristönsuojeluun uhka;

i) vaarantuuko unionin kyky toteuttaa humanitaarista, kehitys- ja kauppapolitiikkaansa tai sisäisten politiikkojensa ulkoisia näkökohtia;

j) strategisten tavaroiden tai palvelujen toimitusvarmuus unioniin tai unionin sisällä taikka jäsenvaltioon tai jäsenvaltion sisällä sekä tarjonnan vähäisyyden tai toimitushäiriön vaikutukset;

k) vaikutukset sisämarkkinoihin tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääoman vapaan liikkuvuuden sekä rahoituksen ja talouden vakauden ja unionin keskeisten infrastruktuurien kannalta;

l) vahingon systeemiset vaikutukset ja erityisesti heijastusvaikutukset muihin aloihin;

m) vaikutus yhden tai useamman jäsenvaltion työmarkkinoihin ja rajatylittävät seuraukset unionissa;

n) mahdolliset muut merkitykselliset seikat."

Saksan oikeus

15 Saksan siviililain (Bürgerliches Gesetzbuch) 134 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Oikeustoimi, jolla rikotaan lakisääteistä kieltoa, on pätemätön, jollei laista muuta johdu."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

16 BMI on Iranin valtion omistama iranilainen pankki, jolla on sivuliike Saksassa. Se teki Telekomin kanssa useita televiestintäpalvelujen tarjoamista koskevia sopimuksia; Telekom on Deutsche Telekom AG:n, jonka kotipaikka on Saksassa ja jonka liikevaihdosta noin puolet on peräisin sen toiminnasta Yhdysvalloissa, tytäryhtiö.

17 Pääasian asianosaisten välillä on puitesopimus, jonka perusteella BMI:n on mahdollista saada yhden sopimuksen piiriin kaikki yrityksensä puhelin- ja internetliittymät sen eri toimipaikoissa Saksassa. Näiden asianosaisten välillä tehtyjen eri sopimusten yhteydessä Telekom asetti BMI:n saataville useita televiestintäpalveluja, joista BMI maksoi aina määräajassa. Näissä sopimuksissa määrätyt palvelut ovat olennaisia BMI:n sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä Saksassa. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan BMI ei voi ilman näitä palveluja ylläpitää liikesuhteitaan Saksassa sijaitsevan toimipaikkansa välityksellä.

18 Vuonna 2018 Yhdysvallat vetäytyi Iranin ydinasesopimuksesta, joka allekirjoitettiin Wienissä 14.7.2015 ja jonka tarkoituksena oli valvoa Iranin ydinohjelmaa ja poistaa Iranille asetetut taloudelliset pakotteet. Näin ollen Yhdysvallat asetti jälleen 5.11.2018 alkaen muun muassa toissijaisia pakotteita Iranille.

19 Nämä pakotteet koskevat henkilöitä, jotka on merkitty Office of Foreign Assets Controlin (ulkomaista varallisuutta valvova virasto, Yhdysvallat; jäljempänä OFAC) ylläpitämään luetteloon pakotteiden kohteena olevista omista kansalaisista ja henkilöistä, joiden varat on jäädytetty (Specially Designated Nationals and Blocked Persons List, jäljempänä SDN-luettelo); BMI on yksi luetteloon merkityistä henkilöistä. Näiden pakotteiden nojalla henkilö ei saa ylläpitää liikesuhteita SDN-luetteloon merkityn henkilön tai yhteisön kanssa Yhdysvaltojen ulkopuolella.

20 Telekom ilmoitti 16.11.2018 BMI:lle, että kaikki sen ja BMI:n väliset sopimukset oli päätetty välittömin vaikutuksin, ja Telekom toimi samalla tavalla ainakin neljän muun sellaisen yhtiön osalta, joilla oli yhteyksiä Iraniin, jotka oli merkitty SDN-luetteloon ja joiden kotipaikka oli Saksassa.

21 Yhdessä BMI:n Saksan tuomioistuimissa vireille panemista väliaikaista oikeussuojaa koskevista menettelyistä Landgericht Hamburg (Hampurin alioikeus, Saksa) velvoitti 28.11.2018 antamallaan tuomiolla Telekomin täyttämään voimassaolevat sopimusvelvoitteet sopimuksissa määrättyjen irtisanomisaikojen päättymiseen eli 25.1.2019–7.1.2021 saakka.

22 Telekom ilmoitti uudelleen 11.12.2018 BMI:lle kaikkien näiden sopimusten päättämisestä ”mahdollisimman pian”. Tähän päättämiseen ei ollut liitetty mitään perusteluja.

23 BMI nosti näin ollen kanteen Landgericht Hamburgissa ja vaati, että Telekom velvoitetaan pitämään kaikki sopimuksessa sovitut puhelin- ja internetyhteydet toiminnassa.

24 Kyseinen tuomioistuin velvoitti Telekomin täyttämään pääasiassa kyseessä olevat sopimusvelvoitteensa irtisanomisaikojen päättymiseen saakka ja hylkäsi kanteen muilta osin. Se katsoi, että Telekomin toteuttama kyseisten sopimusten irtisanominen oli asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan mukainen.

25 BMI valitti Landgericht Hamburgin ratkaisusta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen ja väitti, että pääasiassa kyseessä olevien sopimusten päättäminen ei ollut asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan mukainen. BMI väittää, että tämän päättämisen ainoana vaikuttimena on ollut Telekomin halu noudattaa Yhdysvaltojen asettamia toissijaisia pakotteita.

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää ensinnäkin, ettei BMI ole väittänyt, että se, että Telekom päätti pääasiassa kyseessä olevat sopimukset, oli seuraus Yhdysvaltojen viranomaisen tai tuomioistuimen suorista tai välillisistä määräyksistä. Oberlandesgericht Köln (Kölnin osavaltion ylioikeus, Saksa) on todennut 7.2.2020 antamassaan tuomiossa, ettei asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäistä kohtaa voitu soveltaa tällaisessa tilanteessa.

27 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan pelkkä mainittujen toissijaisten pakotteiden olemassaolo riittää kuitenkin asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisen kohdan soveltamiseen, koska mikään toimenpide ei muutoin mahdollista kyseisessä säännöksessä säädetyn kiellon tehokasta täytäntöönpanoa.

28 Toiseksi ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että Telekom, joka tukeutuu 7.8.2018 annettuihin komission ohjeisiin ”Kysymyksiä ja vastauksia: ulkomaisen lainsäädännön vaikutukset estävän säädöksen päivittäminen” (EUVL 2018, C 277 I, s. 4), väittää, että asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa sille jätetään elinkeinonharjoittajalle kuuluva vapaus päättää milloin tahansa BMI:n kanssa tehdyt sopimukset mistä tahansa syystä, kuten ovat todenneet tietyt saksalaiset tuomioistuimet, esimerkiksi Oberlandesgericht Köln, joka on katsonut 1.10.2019 antamassaan määräyksessä, että sopimus oli mahdollista päättää ”Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaan liittyvistä syistä”.

29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että sopimusten päättäminen ei ole vastoin asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäistä kohtaa siltä osin kuin se perustuu puhtaasti taloudellisiin syihin, joilla ei ole konkreettista yhteyttä kolmansien maiden asettamiin pakotteisiin. Näin ollen Telekomin pitäisi poikkeuksellisesti perustella syyt pääasiassa kyseessä

olevien sopimusten päättämiseen ja selittää ja mahdollisesti osoittaa se, että päätöstä näiden sopimusten päättämisestä ei ole tehty sen pelossa, että Telekomille aiheutuisi mahdollisia kielteisiä seurauksia Yhdysvaltain markkinoilla.

30 Kolmanneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että siviililain 134 §:stä seuraa, että asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisen kohdan vastaisesti toteutetulla sopimuksen päättämisellä ei ole oikeusvaikutuksia. Lisäksi Saksan oikeuden mukaan kyseisen 5 artiklan ensimmäisen kohdan rikkominen merkitsee hallinnollista rikkomista, josta voidaan määrätä sakkoa enintään 500 000 euroa.

31 Kun otetaan huomioon taloudellisen vahingon riski Telekomille, joka kuuluu konserniin, jonka liikevaihdosta noin puolet on peräisin sen toiminnasta Yhdysvalloissa, voitaisiin katsoa asetuksen N:o 2271/96 9 artiklassa säädetyn suhteellisuusperiaatteen vastaiseksi määrätä tälle yhtiölle sakko ja sen lisäksi vaatia, että se jatkaa BMI:n kanssa tehtyjen sopimusten täyttämistä, etenkin kun tämän asetuksen välittömänä tarkoituksena ei ole BMI:n etujen suojeleminen.

32 Neljänneksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että asetuksen N:o 2271/96 johdanto-osan mukaan asetuksen tarkoituksena on suojata unionin talouden toimijoita.

33 Se katsoo kuitenkin, että taloudellisten vahinkojen riskiä ei kompensoi riittävästi kyseisen asetuksen 6 artiklassa säädetty oikeus vahingonkorvaukseen eikä se, että mahdollisesti myönnetään kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa säädetty lupa pakotteiden noudattamiseen. Kun nimittäin otetaan huomioon tällä samalla asetuksella tavoiteltu päämäärä, joka on estää toissijaisten pakotteiden kohdistaminen unionin talouden toimijoihin, tämän luvan myöntämiskäytäntö on ennemminkin tiukka. Näin ollen pelkkä taloudellisten menetysten riski ei riitä tällaisen luvan saamiseen. Tässä tilanteessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee sitä, onko huomattavien taloudellisten menetysten uhatessa Yhdysvaltojen markkinoilla yleinen asetuksessa N:o 2271/96 säädetty kielto päättää liikesuhde yhteensopiva Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 16 artiklassa suojatun elinkeinovapauden ja 52 artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen kanssa.

34 Näissä olosuhteissa Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hampurin osavaltion ylioikeus, Saksa) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Sovelletaanko asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäistä kohtaa vain silloin, kun kyseisen asetuksen 11 artiklassa tarkoitettuun unionin toimijaan kohdistuu suoraan tai välillisesti – – Yhdysvaltojen taholta annettuja viranomaisten tai tuomioistuinten määräyksiä, vai onko sen soveltamiseksi riittävää, että unionin talouden toimijan menettelyn tarkoituksena on toissijaisten pakotteiden noudattaminen ilman tällaisia määräyksiäkin?

2) Jos unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen kysymykseen jälkimmäisen vaihtoehdon mukaisesti: onko asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäinen kohta esteenä kansallisen oikeuden tulkitsemiselle siten, että sopimuksen päättävä osapuoli voi myös kaikissa tapauksissa ilmoittaa päättävänsä kestovelkasuhteen sellaisen sopimuskumppanin kanssa, jonka [Office of Foreign Assets Control (ulkomaista varallisuutta valvova virasto)] on ottanut [SDN-listalle] – ja siten myös päättävänsä sopimuksen siten, että motiivina on Yhdysvaltojen asettamien pakotteiden noudattaminen –, ilman että tähän tarvittaisiin perustetta päättää

sopimus, ja siten ilman, että tämän sopimuspuolen tarvitsisi selittää ja todistaa riita-asian oikeudenkäynnissä, että päättämisen perusteena ei ainakaan ole ollut [näiden] pakotteiden noudattaminen?

3) Jos unionin tuomioistuin vastaa toiseen kysymykseen myöntävästi: onko irtisanomista, joka on asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisen kohdan vastainen, ehdottomasti pidettävä tehottomana, vai täyttyykö asetuksen tarkoitus myös muunlaisilla seuraamuksilla, esimerkiksi hallinnollisen seuraamusmaksun määräämisellä?

4) Jos unionin tuomioistuin vastaa kolmanteen kysymykseen ensimmäisen vaihtoehdon mukaisesti: kun otetaan huomioon yhtäältä [perusoikeuskirjan] 16 ja 52 artikla ja toisaalta asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan toisen kohdan mukainen mahdollisuus poikkeuslupien antamiseen, päteekö tämä myös siinä tapauksessa, että unionin talouden toimijaa uhkaavat merkittävät taloudelliset menetykset Yhdysvaltojen markkinoilla (tässä tapauksessa 50 prosenttia konsernin liikevaihdosta), jos se jatkaa liikesuhdettaan pakotelistalla olevan sopimuskumppanin kanssa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustavat huomautukset

35 Yhtäältä on todettava, että asetuksen N:o 2271/96 tavoitteena on, kuten sen johdanto-osan kuudennesta perustelukappaleesta ilmenee, unionin vallitsevan oikeusjärjestyksen, unionin etujen sekä EUT-sopimuksen mukaisia oikeuksia käyttävien luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden etujen suojeleminen erityisesti poistamalla, mitätöimällä, estämällä tai muulla tavoin vastustamalla kyseisen asetuksen liitteessä lueteltujen lakien, asetusten ja muiden säädösten vaikutuksia (jäljempänä liitteessä luetellut lait).

36 Asetuksen N:o 2271/96 1 artiklassa täsmennetään tältä osin, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena on mainitussa asetuksessa säädetyin toimenpitein suojautua liitteessä lueteltujen lakien ekstraterritoriaaliselta soveltamiselta ja niihin perustuvien tai niistä aiheutuvien toimien vaikutuksilta sekä torjua vaikutuksia silloin, kun soveltaminen koskee niiden 11 artiklassa tarkoitettujen henkilöiden etuja, joiden toiminta liittyy kansainväliseen kauppaan ja/tai pääoman liikkuvuuteen sekä näihin liittyviin kaupallisiin toimiin unionin ja kolmansien maiden välillä.

37 Kuten asetuksen N:o 2271/96 johdanto-osan ensimmäisestä viidenteen perustelukappaleesta ilmenee, kyseisen asetuksen liitteeseen sisältyvien lakien tarkoituksena on säännellä jäsenvaltioiden lainkäyttövaltaan kuuluvien luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden toimintaa ja niitä sovelletaan ekstraterritoriaalisesti. Niinpä ne vaarantavat vallitsevan oikeusjärjestyksen ja vahingoittavat unionin etuja sekä mainittujen henkilöiden etuja rikkoen kansainvälistä oikeutta ja vaarantaen unionin tavoitteiden saavuttamisen. Unionin tavoitteena on nimittäin edistää maailmankaupan sopusointuista kehitystä ja poistaa asteittain kansainvälisen kaupan rajoituksia pyrkimällä mahdollisimman laajalti toteuttamaan jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välinen pääomien vapaa liikkuvuus mukaan lukien kaikkien suoriin sijoituksiin, kiinteistösijoitukset mukaan luettuina, sijoittautumiseen, rahoituspalvelujen tarjoamiseen tai arvopaperien hyväksymiseen pääomamarkkinoille kohdistuvien rajoitusten poistaminen.

38 Liitteessä lueteltuihin lakeihin kuuluu Irania koskeva vapaudesta ja ydinaseiden leviämisen torjunnasta vuonna 2012 annettu laki (Iran Freedom and Counter-Proliferation Act of 2012), jota Yhdysvallat ei – kuten delegoidun asetuksen 2018/1100 johdanto-osan neljännestä perustelukappaleesta käy ilmi – ole enää jättänyt soveltamatta Iranin ydinsopimuksesta vetäytymisensä jälkeen, kuten se ilmoitti 8.5.2018.

39 Tämän tuomion 35–37 kohdassa mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi asetuksessa N:o 2271/96 säädetään erilaisista säännöistä. Niinpä vallitsevan oikeusjärjestyksen ja unionin etujen suojelemiseksi tämän asetuksen 4 artiklassa säädetään, että mitään unionin ulkopuolisia päätöksiä, joissa on kyse liitteessä lueteltujen lakien tai niihin perustuvien tai niistä aiheutuvien toimien soveltamisesta, ei tunnusteta eikä panna täytäntöön. Mainitun asetuksen 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa kielletään tässä samassa tarkoituksessa se, että asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu henkilö noudattaa liitteessä lueteltuja lakeja tai niihin perustuvia tai niistä aiheutuvia toimia, mutta tämän 5 artiklan toisessa kohdassa säädetään kuitenkin, että tällaiselle henkilölle voidaan myöntää milloin tahansa lupa noudattaa näitä samoja lakeja kokonaan tai osittain, jos noudattamatta jättäminen vahingoittaisi vakavasti tämän henkilön tai unionin etuja. Lisäksi on todettava, että asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitettujen henkilöiden etujen suojaamiseksi asetuksen 6 artiklassa säädetään, että niillä henkilöillä, jotka harjoittavat tämän asetuksen 1 artiklassa tarkoitettua toimintaa, on oikeus saada korvaus näiden lakien tai näiden toimien soveltamisen heille aiheuttamasta vahingosta.

40 Asetuksen N:o 2271/96 9 artiklassa puolestaan varmistetaan, että näitä sääntöjä sovelletaan tehokkaasti, ja vaaditaan jäsenvaltioita päättämään seuraamuksista, jotka määrätään mainittujen sääntöjen rikkomisesta, ja näiden seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja ennalta ehkäiseviä. Tällaisista seuraamuksista on siten säädettävä erityisesti silloin, kun tämän asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu henkilö rikkoo asetuksen 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädettyä kieltoa.

41 Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin on vastattava näiden toteamusten valossa.

Ensimmäinen kysymys

42 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy ensimmäisellä kysymyksellään, onko asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäistä kohtaa tulkittava siten, että siinä kielletään tämän asetuksen 11 artiklassa tarkoitettuja henkilöitä noudattamasta liitteessä luetelluissa laeissa säädettyjä vaatimuksia tai kieltoja silloinkin, kun kolmannen maan, joka on antanut nämä lait, hallintoviranomaiset tai tuomioistuimet eivät ole antaneet määräyksiä niiden noudattamisen varmistamiseksi.

43 Aluksi on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkitsemisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös sen asiayhteys ja sillä säännöstöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (tuomio 12.5.2021, Saksan liittotasavalta (Interpolin punainen ilmoitus), C-505/19, EU:C:2021:376, 77 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44 Asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisen kohdan sanamuodosta on todettava, että tämän säännöksen mukaan kyseisen asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu henkilö ei saa ”noudattaa vaatimuksia tai kieltoja, mukaan lukien ulkomaisten tuomioistuinten pyynnöt, jotka suoraan tai välillisesti perustuvat liitteessä lueteltuihin lakeihin tai niihin perustuviin tai niistä aiheutuviin toimiin tai johtuvat edellä mainituista laeista tai toimista”.

45 Tästä sanamuodosta, erityisesti ilmaisusta ”vaatimuksia tai kieltoja, – – jotka – – perustuvat” ja ilmaisusta ”mukaan lukien”, käy ilmi, että tätä laajasti muotoiltua säännöstä sovelletaan myös silloin, kun hallintoviranomainen tai tuomioistuin ei ole esittänyt pyyntöjä tai antanut määräyksiä.

46 Kuten julkisasiamies on nimittäin todennut ratkaisuehdotuksensa 55 kohdassa, vaatimus tai kielto voi näiden ilmaisujen yleisen merkityksen mukaan perustua paitsi yksittäistapausta koskevaan toimeen tai joukkoon yksittäistapauksia koskevia päätöksiä myös yleisesti sovellettavaan ja abstraktiin toimeen.

47 Tämä termien ”vaatimukset” ja ”kiellot” tulkinta voidaan päätellä myös asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisen kohdan asiayhteydestä. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 57 kohdassa, tämän asetuksen 4 artiklassa ja 7 artiklan d alakohdassa termiä ”päätös” käytetään viitattaessa tuomioistuinratkaisuihin tai hallinnollisiin päätöksiin, joilla tarkoitetaan ”määräyksiä”, mikä tukee toteamusta, jonka mukaan saman asetuksen 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa käytettyjen termien ”vaatimukset” ja ”kiellot” ulottuvuus on laajempi.

48 Tätä tulkintaa tukevat myös asetuksen N:o 2271/96 tavoitteet, joita ovat muun muassa – kuten sen johdanto-osan toisesta ja kuudennesta perustelukappaleesta ilmenee – unionin vallitsevan oikeusjärjestyksen, unionin etujen sekä EUT-sopimuksen mukaisia oikeuksia käyttävien luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden etujen suojeleminen, jotta voidaan toteuttaa mahdollisimman laajalti jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välinen pääomien vapaa liikkuvuus.

49 Asetuksen N:o 2271/96 tavoitteesta, joka on suojella vallitsevaa oikeusjärjestystä ja unionin etuja yleensä, on todettava, että liitteessä luetelluilla laeilla voi olla, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 63 ja 64 kohdassa, vaikutuksia jo yksin sen uhan takia, että jos kyseisen asetuksen 11 artiklassa tarkoitetut henkilöt rikkovat näitä lakeja, tällä saattaa olla oikeudellisia seurauksia. Tästä seuraa, että asetuksella N:o 2271/96 ei voitaisi estää kyseisten lakien vaikutuksia ja siis tavoitella tehokkaasti edellä mainittua tavoitetta, jos tämän asetuksen 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetty kielto edellyttäisi sitä, että samat lait antaneen kolmannen maan hallintoviranomaiset ja tuomioistuimet antavat määräyksiä.

50 Asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisen kohdan tulkinta, joka on esitetty tämän tuomion 45 kohdassa, ei ole muilta osin ristiriidassa asetuksen N:o 2271/96 täydentävän tavoitteen kanssa, joka on kyseisen asetuksen 11 artiklassa tarkoitettujen henkilöiden etujen suojaaminen mukaan lukien heidän elinkeinovapautensa, joka on perusoikeuskirjan 16 artiklassa vahvistettu perusvapaus ja joka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan käsittää vapauden harjoittaa taloudellista tai kaupallista toimintaa, sopimusvapauden ja vapaan kilpailun (tuomio 16.6.2020, Adusbef ym., C-686/18, EU:C:2020:567, 82 kohta). On nimittäin todettava, että näitä etuja, joita saattavat uhata toimenpiteet, joita kyseisiin henkilöihin voidaan soveltaa kyseisissä kolmansissa maissa, jos he eivät noudata liitteessä lueteltuja lakeja, suojataan asianmukaisesti kyseisen asetuksen 5 artiklan toisen kohdan nojalla, ja tätä kohtaa on tulkittava tämän tavoitteen valossa.

51 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että siinä kielletään tämän asetuksen 11 artiklassa tarkoitettuja henkilöitä noudattamasta liitteessä luetelluissa laeissa säädettyjä vaatimuksia tai kieltoja silloinkin, kun kolmannen maan, joka on antanut nämä lait, hallintoviranomaiset tai tuomioistuimet eivät ole antaneet määräyksiä niiden noudattamisen varmistamiseksi.

Toinen kysymys

52 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy, onko asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäistä kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että tämän asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu henkilö, jolla ei ole kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa, voi päättää SDN-luetteloon merkityn henkilön kanssa tekemänsä sopimukset esittämättä perusteluja tälle päättämiselle.

53 Tämä kysymys liittyy riita-asian oikeudenkäyntiin, jossa BMI riitauttaa ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa sen, että Telekom on käyttänyt oikeuttaan irtisanoa niiden välillä tehdyt sopimukset perustelematta sitä, ja BMI väittää, että tällä irtisanomisella rikotaan asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäistä kohtaa.

54 Aluksi on täsmennettävä, voidaanko asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäiseen kohtaan vedota pääasian kaltaisessa riita-asiassa.

55 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisten tuomioistuinten, joiden tehtävänä on toimivaltansa rajoissa soveltaa asetukseen N:o 2271/96 sisältyvien kaltaisia unionin oikeussääntöjä, on varmistettava näiden säännösten täysi vaikutus (ks. vastaavasti tuomio 17.9.2002, Muñoz ja Superior Fruiticola, C-253/00, EU:C:2002:497, 28 kohta).

56 Lisäksi on huomautettava, että SEUT 288 artiklan toisen kohdan mukaan asetusta sovelletaan yleisesti ja sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa (tuomio 17.9.2002, Muñoz ja Superior Fruiticola, C-253/00, EU:C:2002:497, 27 kohta).

57 Asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetään, että yksikään asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu henkilö ei saa suoraan tai avustajan tai muun välittäjänä toimivan henkilön kautta tahallaan tai tahallisen laiminlyönnin vuoksi noudattaa vaatimuksia tai kieltoja, jotka suoraan tai välillisesti perustuvat liitteessä lueteltuihin lakeihin. Tämä kielto, joka on muotoiltu selvästi, täsmällisesti ja ehdottomasti, selittyy sillä, että mainitussa 11 artiklassa tarkoitetut henkilöt voivat liiketoimintaansa harjoittaessaan, mukaan lukien mahdolliset päätökset sopimusten päättämisestä, saada aikaan sen, että liitteessä luetelluilla laeilla on ekstraterritoriaalisia vaikutuksia, joita mainitulla asetuksella nimenomaan pyritään torjumaan.

58 Lisäksi ainoa poikkeus mainitusta kiellosta on asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan toisessa kohdassa, jonka mukaan tämän asetuksen 11 artiklassa tarkoitetut henkilöt voivat pyytää lupaa olla noudattamatta kieltoa.

59 Koska – kuten tämän tuomion 55 kohdasta ilmenee – kansallisten tuomioistuinten tehtävänä on varmistaa asetuksen N:o 2271/96 täysi vaikutus, tämän asetuksen 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetyn kiellon noudattaminen on voitava varmistaa pääasiassa kyseessä olevan

kaltaisessa riita-asiassa, jonka on pannut vireille yksi henkilö sellaista toista henkilöä vastaan, jolle kyseinen kielto on osoitettu (ks. analogisesti tuomio 17.9.2002, Muñoz ja Superior Fruiticola, C-253/00, EU:C:2002:497, 30 kohta).

60 Asetuksen N:o 2271/96 9 artiklassa jätetään kyllä jäsenvaltioiden tehtäväksi määrittää kyseisen asetuksen rikkomisesta määrättävät seuraamukset, joiden on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja ennalta ehkäiseviä. Tämä toimivalta ei kuitenkaan voi muuttaa asetuksen N:o 2271/96 muiden sellaisten säännösten ulottuvuutta, joissa säädetään selkeistä, täsmällisistä ja ehdottomista velvoitteista tai kielloista, joiden täysi vaikutus kansallisten tuomioistuinten on varmistettava niiden käsiteltäväksi saatetuissa riita-asioissa, kuten tämän tuomion 55 kohdassa on todettu.

61 Toisin kuin Telekom väittää, tätä asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan tulkintaa ei voida kyseenalaistaa tämän tuomion 28 kohdassa mainituilla komission ohjeilla. Näissä ohjeissa ei nimittäin ole oikeudellisesti sitovia sääntöjä eikä tulkintoja. Ainoastaan asetus N:o 2271/96 on sitova, kuten kyseisten ohjeiden johdanto-osan viidennessä kappaleessa todetaan, ja ainoastaan unionin tuomioistuin voi antaa oikeudellisesti sitovia tulkintoja unionin toimielinten toimista, kuten samojen ohjeiden johdanto-osan kuudennesta kappaleesta ilmenee.

62 Näiden täsmennysten jälkeen on todettava, ettei asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisestä kohdasta eikä mistään muustakaan tämän asetuksen säännöksestä ilmene, että asetuksen 11 artiklassa tarkoitetun henkilön olisi esitettävä perustelut SDN-luetteloon merkityn henkilön kanssa tehdyn kauppasopimuksen päättämiselle.

63 Näissä olosuhteissa on katsottava, että asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäinen kohta ei ole esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tämän asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu henkilö, jolla ei ole kyseisen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa, voi päättää SDN-luetteloon merkityn henkilön kanssa tekemänsä sopimukset esittämättä perusteluja tälle päättämiselle.

64 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että siviililain 134 §:ää sovelletaan pääasian oikeusriitaan, jollei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen suorittamasta tarkistuksesta muuta johdu. Kyseinen tuomioistuin toteaa tältä osin, että jos kyseessä oleva sopimuksen päättäminen on asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisen kohdan vastainen, se on tämän 134 §:n nojalla tehoton. Lisäksi Saksan hallitus on unionin tuomioistuimen esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa täsmentänyt todistustaakkaa koskevia merkityksellisiä sääntöjä mainitussa 134 §:ssä tarkoitetun lakisääteisen kiellon rikkomisen osoittamiseksi riita-asian oikeudenkäynnissä. Sen mukaan osapuoli, joka väittää, että oikeustoimi, sopimuksen päättäminen mukaan lukien, on pätemätön sen vuoksi, että asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetyn kaltaista lakiin perustuvaa kieltoa on rikottu, voi vedota tähän pätemättömyyteen tuomioistuimessa. Tätä varten sen on esitettävä tosiseikat, joista ilmenee väitetty rikkominen. Jos menettelyn toinen osapuoli kiistää näiden tosiseikkojen paikkansapitävyyden, osapuolen, joka vetoaa oikeustoimen pätemättömyyteen, on näytettävä toteen, että kyseisen rikkomisen edellytykset täyttyvät. Näin ollen nyt käsiteltävässä asiassa todistustaakka on kokonaisuudessaan henkilöllä, joka vetoaa asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan rikkomiseen.

65 Tästä on kuitenkin todettava, että tällaisen todistustaakkaa koskevan yleisen säännön soveltaminen voi tehdä ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi todeta asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetyn kiellon rikkomisen ja vaarantaa siten tämän kiellon tehokkuuden.

66 Todisteet, joilla voidaan osoittaa, että asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitetun henkilön toiminta perustuu kyseisen henkilön haluun noudattaa liitteessä lueteltuja lakeja, eivät nimittäin yleensä ole muiden yksityishenkilöiden saatavilla varsinkaan siltä osin kuin tällaiset todisteet voivat kuulua liikesalaisuuden piiriin, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 95 kohdassa korostanut.

67 Näin ollen asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisen kohdan täyden tehokkuuden varmistamiseksi on katsottava, että kun riita-asian oikeudenkäynnissä, joka koskee tässä säännöksessä säädettyjen vaatimusten väitettyä noudattamatta jättämistä, kansallisen tuomioistuimen käytettävissä olevat todisteet näyttävät ensi arviolta viittaavan siihen, että päättäessään kyseessä olevat sopimukset mainitun asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu henkilö, jolla ei ole ollut tähän vaadittavaa asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa, on noudattanut liitteessä lueteltuja lakeja, tämän henkilön on osoitettava oikeudellisesti riittävällä tavalla, että sen toiminnan tarkoituksena ei ollut näiden lakien noudattaminen.

68 Edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että tämän asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu henkilö, jolla ei ole kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa, voi päättää SDN-luetteloon merkityn henkilön kanssa tekemänsä sopimukset esittämättä perusteluja tälle päättämiselle. Saman asetuksen 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa edellytetään kuitenkin, että riita-asian oikeudenkäynnissä, joka koskee kyseisessä säännöksessä asetetun kiellon väitettyä rikkomista, ja kun kaikki kansallisen tuomioistuimen käytettävissä olevat todisteet viittaavat ensi arviolta siihen, että asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitettu henkilö on noudattanut liitteessä lueteltuja lakeja ilman tätä koskevaa lupaa, kyseisen henkilön on osoitettava oikeudellisesti riittävällä tavalla, että hänen toimintansa tarkoituksena ei ollut näiden lakien noudattaminen.

Kolmas ja neljäs kysymys

69 Kolmannella ja neljännellä kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy, onko asetusta N:o 2271/96 ja erityisesti sen 5 ja 9 artiklaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 16 ja 52 artiklan kanssa, tulkittava siten, että se on esteenä sille, että tämän asetuksen 11 artiklassa tarkoitetun henkilön toteuttama sopimusten päättäminen liitteessä lueteltuihin lakeihin perustuvien vaatimusten tai kieltojen noudattamiseksi, vaikka henkilöllä ei ole saman asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa, todetaan pätemättömäksi, kun tälle henkilölle saattaa aiheutua tästä pätemättömäksi toteamisesta huomattavia taloudellisia menetyksiä.

70 Aluksi on huomautettava, että asetuksen N:o 2271/96 kaltaisia unionin oikeuden säännöksiä on tulkittava perusoikeuksien valossa, ja perusoikeudet ovat vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan erottamaton osa yleisiä oikeusperiaatteita, joiden noudattamista unionin tuomioistuin valvoo ja jotka sisältyvät nykyään perusoikeuskirjaan (ks. vastaavasti tuomio 25.5.2016, Meroni, C-559/14, EU:C:2016:349, 45 kohta).

71 Asetuksen N:o 2271/96 9 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden tämän asetuksen asianomaisen säännöksen rikkomisesta määräämien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja ennalta ehkäiseviä.

72 Lisäksi silloin, kun unionin lainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu, jäsenvaltiot ovat edelleen toimivaltaisia valitsemaan niistä asianmukaisilta vaikuttavat seuraamukset. Jäsenvaltioiden on kuitenkin käytettävä toimivaltaansa unionin oikeuden ja sen yleisten periaatteiden mukaisesti (tuomio 11.2.2021, K. M. (Aluksen päällikölle määrätyt seuraamukset), C-77/20, EU:C:2021:112, 36 kohta), ja perusoikeudet ja -vapaudet kuuluvat näihin periaatteisiin.

73 Lisäksi unionin tuomioistuin on todennut, että seuraamusten on ankaruudeltaan vastattava niiden loukkausten vakavuutta, joista seuraamuksia määrätään, ja niillä on erityisesti varmistettava todellinen ennalta ehkäisevä vaikutus yleistä suhteellisuusperiaatetta kuitenkin noudattaen (tuomio 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, 26 kohta).

74 On lisättävä, että kansallisten tuomioistuinten, jotka yksin ovat toimivaltaisia tulkitsemaan ja soveltamaan kansallista oikeutta, tehtävänä on tutkia kaikkien yksittäistapaukseen liittyvien seikkojen perusteella, täyttävätkö mainitut seuraamukset nämä vaatimukset ja ovatko ne tehokkaita, oikeasuhteisia ja ennalta ehkäiseviä (tuomio 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, 27 kohta).

75 Unionin tuomioistuin voi kuitenkin ennakkoratkaisupyyntöä käsitellessään tehdä täsmennyksiä ohjatakseen kansallisen tuomioistuimen arviointia (tuomio 5.3.2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, 28 kohta).

76 Nyt käsiteltävässä asiassa tämän tuomion 30 kohdassa mainittujen ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenevien tietojen mukaan on niin, että jos käy ilmi, että Telekomin BMI:n kanssa tekemien sopimusten irtisanominen on tapahtunut asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisen kohdan vastaisesti, vaikka on kiistatonta, ettei Telekom ollut hakenut lupaa kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetulla tavalla, siviililain 134 §:stä seuraa, että tämä sopimuksen päättämistoimi on pätemätön ja että sillä ei näin ollen ole oikeusvaikutuksia.

77 Tällainen pätemättömäksi toteaminen saattaa kuitenkin johtaa perusoikeuskirjan 16 artiklassa vahvistetun elinkeinovapauden rajoittamiseen.

78 Tästä on huomautettava, että oikeus elinkeinovapauteen kattaa muun muassa jokaisella yrityksellä olevan oikeuden voida vapaasti määrätä sen käytettävissä olevista taloudellisista, teknisistä ja rahoituksellisista resursseista sen vastuun rajoissa, joka sillä on omista toimistaan (tuomio 30.6.2016, Lidl, C-134/15, EU:C:2016:498, 27 kohta).

79 Perusoikeuskirjan 16 artiklalla annettu suoja käsittää vapauden harjoittaa taloudellista tai kaupallista toimintaa, sopimusvapauden ja vapaan kilpailun (tuomio 16.7.2020, Adusbef ym., C-686/18, EU:C:2020:567, 82 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), ja se koskee muun muassa taloudellisen yhteistyökumppanin valinnan vapautta sekä vapautta hinnoitella suorite (tuomio 15.4.2019, Federazione nazionale delle imprese elettrotecniche ed elettroniche (Anie) ym., C-798/18 ja C-799/18, EU:C:2020:567, 57 kohta).

80 Perusoikeuskirjan 16 artiklassa vahvistettu elinkeinovapaus ei kuitenkaan ole ehdoton, vaan sitä on yhtäältä arvioitava sen tehtävän perusteella, joka sillä on yhteiskunnassa (tuomio 20.12.2017, Polkomtel, C-277/16, EU:C:2017:989, 50 kohta), ja toisaalta se on saatettava tasapainoon muiden unionin oikeusjärjestyksessä suojattujen intressien kanssa (ks. vastaavasti tuomio 17.10.2013, Schaible, C-101/12, EU:C:2013:661, 60 kohta) sekä muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien kanssa (ks. vastaavasti tuomio 22.1.2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, 48 kohta).

81 Kun otetaan huomioon perusoikeuskirjan 16 artiklan sanamuoto, jonka mukaan elinkeinovapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti ja joka eroaa siten sen II luvussa vahvistettujen muiden perusvapauksia koskevien artiklojen sanamuodoista ja muistuttaa läheisesti tiettyjen perusoikeuskirjan IV luvussa olevien määräysten sanamuotoa, elinkeinovapauteen voidaan puuttua moninaisilla julkisen vallan toimilla, joilla voidaan yleisen edun nimissä rajoittaa taloudellisen toiminnan harjoittamista (ks. vastaavasti tuomio 22.1.2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, 46 kohta).

82 Tämä ilmenee muun muassa tavasta, jolla unionin säännöstöä ja kansallista lainsäädäntöä ja käytäntöjä on sovellettava perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaisen suhteellisuusperiaatteen valossa (ks. vastaavasti tuomio 22.1.2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, 47 kohta).

83 Viimeksi mainitun määräyksen mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla ja niiden keskeistä sisältöä kunnioittaen, ja rajoitusten on suhteellisuusperiaatteen mukaisesti oltava välttämättömiä ja vastattava tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia (tuomio 22.1.2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, 48 kohta).

84 Nyt käsiteltävässä asiassa on huomautettava, että asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetään, että yksikään asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu henkilö ei saa noudattaa liitteessä lueteltuja lakeja, mutta kyseisen 5 artiklan toisessa kohdassa säädetään kuitenkin, että henkilölle voidaan asetuksen N:o 2271/96 7 ja 8 artiklassa säädettyjen menettelyjen mukaisesti antaa lupa noudattaa kokonaan tai osittain näistä laeista johtuvia vaatimuksia tai kieltoja, jos noudattamatta jättäminen vahingoittaisi vakavasti tämän henkilön tai unionin etuja. Komission tehtävänä on näiden menettelyjen mukaisesti myöntää tällaisia lupia tämän asetuksen 8 artiklassa tarkoitetun ekstraterritoriaalista lainsäädäntöä käsittelevän komitean avustuksella. Kyseisellä asetuksella käyttöön otetun yhdenmukaistetun järjestelmän mukaisesti komission tehtävänä on siten lähtökohtaisesti arvioida unionin tuomioistuimen valvonnassa, vahingoittaako liitteessä lueteltujen lakien noudattamatta jättäminen vakavasti mainitun henkilön tai unionin etuja, ja tämän toimielimen on noudatettava velvollisuuttaan kunnioittaa perusoikeuksia, joihin kuuluu elinkeinovapaus.

85 Täytäntöönpanoasetuksen 2018/1101 4 artiklassa, jossa vahvistetaan sen 1 artiklan mukaan asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan toisen kohdan soveltamisperusteet, säädetään, että komission on sen arvioimiseksi, aiheutuuko viimeksi mainitussa säännöksessä tarkoitetuille suojatuille eduille vakavaa haittaa, otettava huomioon ei-kumulatiivisia edellytyksiä, kuten se, kohdistuuko suojattuun etuun todennäköisesti erityinen riski suojattua etua uhkaavan vahingon asiayhteyden, luonteen ja alkuperän perusteella, mahdollinen huomattava yhteys siihen kolmanteen maahan, josta liitteessä lueteltu ekstraterritoriaalinen lainsäädäntö tai siitä aiheutuvat toimet ovat peräisin, taloudelliseen toimintaan kohdistuva haittavaikutus ja erityisesti se, onko todennäköistä, että asetuksen N:o 2271/96 11 artiklassa tarkoitetulle henkilölle, joka on hakenut kyseisen asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa, aiheutuisi huomattavia taloudellisia tappioita, jotka saattaisivat esimerkiksi vaarantaa sen elinkelpoisuuden tai aiheuttaa vakavan konkurssin uhan, taikka sen todennäköisyys, että tämän henkilön yksilöllisten oikeuksien hyödyntäminen vaarantuu merkittävästi.

86 Tästä seuraa, että elinkeinovapauden rajoittamisesta, joka johtuu tarpeesta noudattaa asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäistä kohtaa, säädetään lailla.

87 Elinkeinovapauden keskeisen sisällön kunnioittamisesta koskevasta edellytyksestä on huomautettava, että tätä vapautta saatetaan rajoittaa muun muassa tilanteessa, jossa yrityksellä ei ole mahdollisuutta puolustaa tehokkaasti intressejään sopimuksentekomenettelyssä (ks. vastaavasti tuomio 21.12.2016, AGET Iraklis, C-201/15, EU:C:2016:972, 87 kohta).

88 Nyt pääasiassa kyseessä olevien sopimusten päättämisen toteaminen pätemättömäksi asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan rikkomisen vuoksi ei kuitenkaan vie Telekomilta mahdollisuutta vedota intresseihinsä yleisesti sopimussuhteessa vaan pikemminkin rajoittaa tätä mahdollisuutta, koska tällainen pätemättömäksi toteaminen on perusteltua vain siltä osin kuin Telekom on päättänyt sopimuksen liitteessä lueteltujen lakien noudattamiseksi.

89 On vielä todettava edellytyksestä, jonka mukaan elinkeinovapauden rajoituksen on vastattava tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleiseen etuun liittyviä tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia, että tämän tuomion 76 kohdassa esitetystä seuraa, että tämä rajoittaminen, joka voi aiheutua pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen sopimuksen päättämisen pätemättömäksi toteamisesta, täyttää myös tämän edellytyksen, koska se edistää tämän tuomion 35–37 kohdassa mainittuja asetuksen N:o 2271/96 tavoitteita.

90 Rajoituksen oikeasuhteisuutta koskevasta edellytyksestä on kuitenkin todettava lopuksi, että siltä osin kuin Telekomin taloudelliseen toimintaan unionin ulkopuolella kohdistuu pakotteita, jotka Yhdysvallat on asettanut henkilöille, jotka eivät noudata tämän kolmannen maan Iraniin kohdistamia toissijaisia pakotteita, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on arvioitava, voiko näistä ensin mainituista pakotteista aiheutua kyseiselle yritykselle suhteetonta haittaa asetuksen N:o 2271/96 tavoitteisiin nähden, joilla pyritään suojelemaan vallitsevaa oikeusjärjestystä ja unionin etuja yleensä ja näin toteuttamaan jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välinen pääomien vapaa liikkuvuus.

91 Tältä osin elinkeinovapauden rajoitus, joka johtuu asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetyn kiellon vastaisen sopimuksen päättämisen mahdollisesta pätemättömäksi toteamisesta, on lähtökohtaisesti tarpeen liitteessä lueteltujen lakien vaikutusten torjumiseksi, ja näin suojellaan vallitsevaa oikeusjärjestystä ja unionin etuja yleensä.

92 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin lisäksi punnittava tässä oikeasuhteisuuden arvioinnissa näihin asetuksen N:o 2271/96 tavoitteisiin pyrkimistä siten, että tämän asetuksen 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetyn kiellon vastainen päättäminen todetaan pätemättömäksi, suhteessa siihen, kuinka todennäköisesti Telekomille aiheutuu taloudellisia menetyksiä ja kuinka laajoja nämä menetykset ovat siinä tapauksessa, että kyseinen yritys ei voisi päättää liikesuhteitaan SDN-luetteloon merkityn henkilön kanssa.

93 Tämän oikeasuhteisuutta koskevan arvioinnin kannalta on merkitystä myös sillä seikalla, että Telekom ei – ellei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen suorittamasta tarkistuksesta muuta johdu – esittänyt komissiolle pyyntöä poiketa asetuksen N:o 2271/96 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetystä kiellosta ja että sillä ei näin ollen ole mahdollisuutta välttää elinkeinovapautensa rajoittamista, joka seuraa BMI:n kanssa tehtyjen riidanalaisten sopimusten päättämisen pätemättömäksi toteamisesta sen vuoksi, että Telekom on mahdollisesti jättänyt noudattamatta tätä kieltoa.

94 Saksan oikeudessa säädetyn hallinnollisen sakon osalta on todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei voi ottaa sitä huomioon, koska tämän sakon määrä, jonka pitäisi olla asetuksen N:o 2271/96 9 artiklan mukaan itsessään oikeasuhteinen, on vahvistettava ottamalla huomioon rikkomiseen syyllistyneen oma tilanne ja näin ollen kyseessä olevan sopimuksen päättämisen pätemättömäksi toteamisesta mahdollisesti muodostuva seuraamus.

95 Kaiken edellä esitetyn perusteella kolmanteen ja neljänteen kysymykseen on vastattava, että asetusta N:o 2271/96 ja erityisesti sen 5 ja 9 artiklaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 16 artiklan ja 52 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että tämän asetuksen 11 artiklassa tarkoitetun henkilön toteuttama sopimusten päättäminen liitteessä lueteltuihin lakeihin perustuvien vaatimusten tai kieltojen noudattamiseksi, vaikka henkilöllä ei ole saman asetuksen 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa, todetaan pätemättömäksi, kunhan tälle henkilölle ei aiheudu tästä pätemättömäksi toteamisesta suhteettomia vaikutuksia tämän asetuksen niihin tavoitteisiin nähden, joilla pyritään suojelemaan vallitsevaa oikeusjärjestystä ja unionin etuja yleensä. Tässä oikeasuhteisuuden arvioinnissa on punnittava näihin asetuksen N:o 2271/96 tavoitteisiin pyrkimistä siten, että tämän asetuksen 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetyn kiellon vastainen päättäminen todetaan pätemättömäksi, suhteessa siihen, kuinka todennäköisesti kyseessä olevalle henkilölle aiheutuu taloudellisia menetyksiä ja kuinka laajoja nämä menetykset ovat siinä tapauksessa, että mainittu henkilö ei voisi päättää liikesuhteitaan sellaisen henkilön kanssa, joka on merkitty luetteloon henkilöistä, joihin sovelletaan liitteessä luetelluista laeista aiheutuvia toissijaisia pakotteita.

Oikeudenkäyntikulut

96 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Kolmannen maan lainsäädännön soveltamisen ekstraterritoriaalisilta vaikutuksilta sekä siihen perustuvilta tai siitä aiheutuvilta toimilta suojautumisesta 22.11.1996 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2271/96, sellaisena kuin se on muutettuna 15.1.2014 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 37/2014 ja 6.6.2018 annetulla komission delegoidulla asetuksella (EU) 2018/1100, jolla muutetaan asetuksen N:o 2271/96 liitettä, 5 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että siinä kielletään asetuksen N:o 2271/96, sellaisena kuin se on muutettuna, 11 artiklassa tarkoitettuja henkilöitä noudattamasta tämän asetuksen liitteessä luetelluissa laeissa säädettyjä vaatimuksia tai kieltoja silloinkin, kun kolmannen maan, joka on antanut nämä lait, hallintoviranomaiset tai tuomioistuimet eivät ole antaneet määräyksiä niiden noudattamisen varmistamiseksi.**

2) **Asetuksen N:o 2271/96, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 37/2014 ja delegoidulla asetuksella 2018/1100, 5 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että tämän asetuksen, sellaisena kuin se on muutettuna, 11 artiklassa tarkoitettu henkilö, jolla ei ole kyseisen asetuksen, sellaisena kuin se on muutettuna, 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa, voi päättää pakotteiden**

kohteena olevista omista kansalaisista ja henkilöistä, joiden varat on jäädytetty, laadittuun luetteloon (Specially Designated Nationals and Blocked Persons List) merkityn henkilön kanssa tekemänsä sopimukset esittämättä perusteluja tälle päättämiselle. Saman asetuksen, sellaisena kuin se on muutettuna, 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa edellytetään kuitenkin, että riita-asian oikeudenkäynnissä, joka koskee kyseisessä säännöksessä asetetun kiellon väitettyä rikkomista, ja kun kaikki kansallisen tuomioistuimen käytettävissä olevat todisteet viittaavat ensi arviolta siihen, että asetuksen N:o 2271/96, sellaisena kuin se on muutettuna, 11 artiklassa tarkoitettu henkilö on noudattanut tämän asetuksen liitteessä lueteltuja lakeja ilman tätä koskevaa lupaa, kyseisen henkilön on osoitettava oikeudellisesti riittävällä tavalla, että hänen toimintansa tarkoituksena ei ollut näiden lakien noudattaminen.

3) **Asetusta N:o 2271/96, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 37/2014 ja delegoidulla asetuksella 2018/1100, ja erityisesti sen 5 ja 9 artiklaa, luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 16 artiklan ja 52 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että tämän asetuksen, sellaisena kuin se on muutettuna, 11 artiklassa tarkoitetun henkilön toteuttama sopimusten päättäminen mainitun asetuksen, sellaisena kuin se on muutettuna, liitteessä lueteltuihin lakeihin perustuvien vaatimusten tai kieltojen noudattamiseksi, vaikka henkilöllä ei ole saman asetuksen, sellaisena kuin se on muutettuna, 5 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua lupaa, todetaan pätemättömäksi, kunhan tälle henkilölle ei aiheudu tästä pätemättömäksi toteamisesta suhteettomia vaikutuksia asetuksen N:o 2271/96, sellaisena kuin se on muutettuna, niihin tavoitteisiin nähden, joilla pyritään suojelemaan vallitsevaa oikeusjärjestystä ja Euroopan unionin etuja yleensä. Tässä oikeasuhteisuuden arvioinnissa on punnittava näihin asetuksen N:o 2271/96, sellaisena kuin se on muutettuna, tavoitteisiin pyrkimistä siten, että tämän asetuksen 5 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetyn kiellon vastainen päättäminen todetaan pätemättömäksi, suhteessa siihen, kuinka todennäköisesti kyseessä olevalle henkilölle aiheutuu taloudellisia menetyksiä ja kuinka laajoja nämä menetykset ovat siinä tapauksessa, että mainittu henkilö ei voisi päättää liikesuhteitaan sellaisen henkilön kanssa, joka on merkitty luetteloon henkilöistä, joihin sovelletaan mainitun asetuksen, sellaisena kuin se on muutettuna, liitteessä luetelluista laeista aiheutuvia toissijaisia pakotteita.**

Allekirjoitukset